



העלוך יוצא לאור

לעילוי נשמת

היקרות והנכבדות

**זמירה משה ע"ה**

נלב"ע ג' כסלו תשפ"ד

ואחותה **אביבה חביבה ע"ה**

נלב"ע ד' אדר ב' תשפ"ד

בנות סלמן ושרה ז"ל

☆

ת.נ.צ.ב.ה.

ולכאורה מבואר דכל תקנת חנוכה ולא רק מצות הדלקת הנרות הוא בגלל נס פך השמן, וזה ההיפך ממה דמשמע בנוסח הנרות הללו, ובנוסח על הניסים דהם בגלל ניסי המלחמה שנושעו מהיונים, [ואדרבא בברייתא לא הוזכר כלל שתקנו להדליק נרות, אלא רק קבעום בהלל ובהודאה (ועי' רש"י לקרוא הלל ולומר על הניסים) (אכן יעויין בריא"ז שקבעום בהלל והודאה הכונה שמודים על הנס בהדלקת נרות)].

ד) והפלא ביותר הוא לומר שהיו"ט דחנוכה נקבע בגלל נס פך השמן שלא מצאנו שקובעים יום טוב על נס שהרי לא עשו זכר לעשרה ניסים שהיו במקדש, ולא עשו זכר לנס שעשה יהושע שהעמיד השמש בגבעון. ואיך בחנוכה לכאורה משמע בברייתא שכל היו"ט דחנוכה הוא על הנס דפך השמן.

לשונו של המהר"ל ז"ע

ג. א. ה. **וקושיא זו האחרונה** הקשה המהר"ל בחידושי אגדות שבת כא' ז"ל: כשנכנסו יונים להיכל, וא"ת וכי בשביל שנעשה להם נס בהדלקה ולא היה זה רק לעשות מצות הדלקה, היו קובעין חנוכה, וכל נס שחייב להודות ולהלל הוא בשביל הצלתו ולא בשביל שנעשה לו נס לעשות המצוה (וראיה כי בעל הניסים לא הזכירו הנס של הנרות כלל), וי"ל שיעקר מה שקבעו ימי חנוכה בשביל מה שנצחו את היונים, רק שלא היה נראה שהיה נצחון על ידי נס השם יתברך שעשה זה ולא מכוחם וגבורתם, ולפיכך נעשה הנס ע"י נרות המנורה שידעו שהכל היה בנס המלחמה ג"כ, וכו' עכ"ל ולהלן יתבאר דבריו בס"ד.

"יום טוב" נתקן על טובה שנשארה לנו עד היום הזה!

ד. **ולכן נראה לבאר הדברים:** הנה ימי החנוכה הם "ימים טובים" (ולא רק ימים שיש בהם תוספת מצות), וכך מבואר בברייתא וקבעום "ימים טובים" [ועיין מאירי, דמי שלא הדליק ואין עתיד להדליק יאמר שהחיינו על היום, וכיסוד ושוור העבודה מביא מהזוה"ק "אלו הן מועדי - אינון חנוכה ופורים)].

וכלל הוא בכל התורה שיום טוב לא נתקן על ניסים, כדחזינו שלא תקנו יום טוב על העשרה ניסים שהיו בביהמ"ק או שאר ניסים שארעו לאבותינו - אלא על **קבלת טובה** שנשארה לנו עד היום הזה, כמו בפסח - שהיו"ט נתקן על יציאת מצרים, שנעשינו בני חורין והטובה נמשכת עד עצם היום הזה, כמו שאומרים בהגש"פ: ואילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים, הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה, **ובשבועות:** היו"ט הוא על מתן תורה שנשאר לנו עד היום הזה (עי' רמב"ן פר' אמור) **ובסוכות** - זה יו"ט שני על יציאת מצרים (דרך ההודאה על הענני כבוד שהיו ביציאת מצרים) שנשאר לנו חרותנו עד היום הזה, (ועי' ט"ז ריש הלכות סוכה) **וכן בפורים** - קבלנו את עצם החיים וניצלנו מגזירת המן שרצה להשמידנו, ומכח זה אנו חיים עד היום זה.

**וכך בחנוכה** - היו"ט הוא על קבלת הטובה שקיבלנו, והוא שחזרה לנו האפשרות ללמוד תורה ולקיים מצוות, דאם ח"ו היו היונים מצליחים בגזירתם לא היה נשאר לנו תורה שבעל פה (א. ה. ופוק חזי שכל התורה שבעל פה שבידינו הם מהתנאים והאמוראים שהיו אחר גזירת היונים שהרי רבי יוחנן בן זכאי מקים עולה של תורה אחר החורבן תלמידו של הלל היה, והלל נהג נשיאותו מאה שנה קודם חורבן בית שני (שבת טו') וזה היה אחר הניצחון על היונים).

ולא רק תקנת "היום טוב" הוא על הנצחון על היונים אלא כל שאר המצוות של חנוכה כמו אמירת ההלל ועל הניסים בתפילה ובהמ"ז, ואיסור הספד ותענית, **וגם מצות הדלקת הנרות** תיקנוה שנזכור נס פך השמן שהיה נס גלוי ועל ידו יבינו שגם ההצלה במלחמה היתה כולה בניסים.

לפי זה יתבארו הקושיות הנ"ל

ה. ולפי"ז מדויק מאוד (ומישוב קושיות א'-ב') - דלכן דכשמדליקים נרות ואומרים: הנרות הללו, לא מזכירים כלל שזה על הנס דפך השמן אלא על התשועות והמלחמות. **וכן בעל הניסים** - שזה ההזכרה שמזכירים

## פרשת וישב

### לקראת ימי החנוכה

[מהמשגיח הגה"צ רבי שלמה חיים הלוי גינויער שליט"א מנהל רוחני דשיבת מאור התלמוד - רחובות]

מצוות החנוכה האם נתקנו לזכר נס פך השמן או לנצחון המלחמה וחזרת קיום המצוות

שני ניסים היו בחנוכה

א. כידוע בחנוכה היו כמה ניסים:

**נס המלחמה** - שנצחו מעטים וחלשים את הרבים והגבורים וכמו שאנו אומרים בתפילת "על הניסים" מסרת גבורים ביד חלשים, ורבים ביד מעטים. ועי"ז נתבטלו כל הגזרות הקשות שגזרו עליהם כמש"כ ברמב"ם ריש הלכות חנוכה "ופשטו ידיהם בממונם, ובבנותיהם, ולא הניחום לעסוק בתורה ובמצות".

**נס פך השמן** - המובא בגמ' בשבת כא': דכשנכנסו יונים להיכל טמאו כל השמנים, וכשגברו בני חשמונאי ונצחום נכנסו להיכל ולא מצאו אלא פך אחד ליום אחד ונעשה נס ודלק ח' ימים.

ארבע תקנות תקנו חכמים בחנוכה

והנה בחנוכה תקנו חכמים כמה תקנות זכר לניסים, (א) להדליק נרות בכניסת היום, (ב) לומר על הניסים בבהמ"ז ובתפילה, (ג) לומר הלל השלם שמונה ימים, (ד) איסור הספד ותענית (וי"א גם משתה ושמחה).

ולכאורה נראה שהמצות מתחלקות שהתקנה להדליק נרות הוא זכר לנס פך השמן, ושאר התקנות להודות ולהלל ואיסור הספד, זה על הנצחון במלחמה.

יש להקשות כמה דברים

ב. אך יש להקשות על זה כמה דברים:

(א) אם כל התקנה להדליק נרות הוא לזכור נס פך השמן מדוע כשאנו מדליקים ואומרים: "הנרות הללו" (שהיא תקנה קדומה לאומרה אחר ההדלקה וכמו שהובא בברייתא במס' סופרים) אומרים: על הניסים ועל הנפלאות על התשועות ועל המלחמות ולא הוזכר נס פך השמן.

(ב) וכן צריך להבין בנוסח "על הניסים" שמוזכר בו כל הניסים והתשועות מגזירות היונים ושלכן קבעו שמונת ימי חנוכה להודות ולהלל, לא הוזכר נס פך השמן.

(ג) אכן מצד שני בגמ' שבת שם מובא: מאי חנוכה ותיקן: דתנו רבנן יומי דחנוכה תמניא אינון דלא למיספד ודלא להתענות, ומביא שם המעשה דפך השמן, ומסיים לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל ובהודאה.

בחנוכה ומודים על נס החנוכה, שם לא מוזכר כלל נס פך השמן, אלא הניסים והתשועות על היונים, שרצו להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך. ועתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם... כי באמת זה סיבת תקנת המצוות של חנוכה - להודות ולהלל על כלל ניסי המלחמה ולא רק על נס פך השמן.

### ביאור הברייתא דשבת כא

ו. ומיושב מה שהקשנו (באות ג-ד) דמהברייתא בשבת כא' נראה שתקנת החנוכה על נס פך השמן כי הזכירה רק את נס פך השמן. אך לפי הנ"ל כל מצות החנוכה כולל הדלקת הנרות נתקנו בגלל הישועה מהיונים ומה שהברייתא הביאה את נס פך השמן הוא כמו שתירץ מהר"ל שמאחר ולא היה נראה שהנצחון על היונים היה על ידי נס השי"ת שעשה זה, כי יתכן שנעשה מכוחם וגבורתם, ורק ע"י הנס של נרות המנורה ידעו שהכל היה בנס - גם המלחמה, נמצא שנס פך השמן הוא לא הסיבה לתקנת היו"ט אלא הוא היה "הגילוי" לקבוע את היו"ט על נס המלחמה שע"ז הוכח שכל נצחון המלחמה היה בניסי השם, ולא מכוחם וגבורתם של החשמונאים [עד כאן מדברי המשגיח שליט"א].

### דברי מרן הגר"ח קניבסקי זי"ע

ז. שוב נמצא בדברי מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זי"ע בספרו טעמא דקרא (עניני חנוכה) שכתב וז"ל: מה ששואלים למה לא נזכר נס פך השמן בעל הנסים. נראה - דחיוב הודאה אינו אלא על דבר שיש לנו טובה מזה כמו יציאת מצרים שאלמלי לא הוציא הרי אנו ובנינו וכו' וכן נס פורים שאילו היו נהרגין ח"ו גם אנו לא היינו, וכן נס חנוכה אם היו ח"ו מעבירין אותנו על דת, אבל על נס שהיה רק טובה לאבותינו נהי דשייך פרסומי ניסא אבל לא מצינו חיוב הודאה על זה (כמו בסוכות שהושיב הקב"ה את אבותינו בסוכות לא מצינו הודאה על זה אף דעיקר חג הסוכות הוא לפרסם נס זה לפי שהיה רק טובה להם ולנו אין הנאה מזה) וכן בנס פך השמן היה רק להם תועלת שיקיימו המצוה שבוע קודם, ולכן לא נזכר זה בעל הניסים, וזהו שאומרים ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופורקן כהיום הזה - היינו שגם היום יש לנו תועלת מזה, עיי"ש, והן הן הדברים שנתבארו לעיל.

### נס פך השמן - אצל מרן החזו"א זי"ע

ח. וכשם שבימים ההם עשה הקב"ה עמנו ניסים ונפלאות בעבור מסירות נפשם של חשמונאי ובניו שיצאו להלחם למען כבוד ה' ותורתו כך בזמן הזה בכל דור ודור עושה הקב"ה ניסים עם חסידיו המוסרים נפשם לעבדו בכל לבם ובכל נפשם, וכמו שסיפר הגר"ר ראובן קרלנשטיין זצ"ל.

☆

כשהגיע הגאון רבי אברהם ישעיהו קרליץ (ה"חזון איש") זצ"ל לבני-ברק הוא ורעייתו התגוררו בתחילה בגבעת רוקח, סמוך לשיבת סלבודקה. חנות מכולת הייתה שם ובה הרבנית ע"ה היתה עורכת את קניוניה.

מספר ימים לפני חנוכה נכנסה הרבנית למכולת. באותה שנה לא היה ניתן להשיג שמן זית באף מקום, לא בתל-אביב, לא בחיפה, ולא בירושלים. גם לא בנמל. בכל ארץ ישראל לא היה בנמצא שמן זית.

אבל הרבנית לא התייאשה. היא חייבת להשיג עבור בעלה שמן זית להדליק את החנוכה. לפיכך היא נכנסה למכולת ושאלה: "כאן זו הרי מכולת, אולי 'קבורה' אצלכם פחית שמן זית ממשך השנים". בעל המכולת ואשתו היו אנשים טובים, הם כיבדו מאוד את החזון אי"ש, אולם לא היה בידם לעזור.

"מה נאמר לך, הרבנית", אמרו בצער, "אנחנו יודעים שהרב לא יוותר על שמן זית להדלקת נרות החנוכה. האמיני לנו כי השתדלנו בכל כוחינו לעזור. מה לא עשינו? במשך מספר שבועות הפכנו את כל ארץ ישראל, ואין אפילו פחית שמן זית אחת בנמצא!"

הרבנית שמעה את תשובתם ויצאה מן החנות. הזמן עבר וערב חנוכה הגיע. הרבנית נכנסת שוב לחנות המכולת ואומרת: "בעלי אומר: אולי בכל זאת 'קבורה' אצלכם פחית של שמן זית?".

מה קבור? זו חנות מכולת, לא בית קברות!... אבל הם ידעו שהחזון אי"ש הוא גברא רבה, ואם הוא אומר שקבור, כנראה שיש דברים בגו. חשבו וחשבו, מה יכול להיות? אמצו את זכרוכם.

"ואהו", אמר הבעל לאשתו, "אני נזכר במשהו". בכל חנות מכולת ישנם מדפים, שעליהם מונחים המוצרים. ואיך עומדים המדפים? היום זה כבר משהו אחר, אבל בזמנם היו לוקחים צינור עבה, תוקעים באדמה, שישב טוב, ועליו מעמידים מדפים.

"כשפתחנו את חנות המכולת", אמר בעל החנות, "אמרנו לעצמנו, שהרי בפחית שמן זית אין משתמשים במשך כל השנה, רק בפסח ובחנוכה (מחמת מחירים היקר לא השתמשו אלא רק בפסח ובחנוכה), ממילא ניתן להניחם על המדף העליון". (שכן לצורך הגעה למדף העליון יש צורך בסולם ועדיף להניח עליו מוצרים שרק לעיתים נדירות יש צורך בהם).

"כשהעמסנו את השמן על המדף העליון לא נזהרנו מספיק, ולפתע 'התגלשה' פחית שמן זית אחת ונפלה בתוך הצינור העבה. פחית שמן זית זה הרבה כסף, היה חבל לי עליה וניסיתי לשלוף אותה מתוך הצינור".

"מה לא עשיתי. לקחתי מקלות קטנים ונסיתי לתפוס את הפחית. לאחר שנתפסה הפחית במקלות, התחלתי להעלות אותה לאט לאט, ו-טראח, נשמטה והחליקה שוב למטה..."

"ניסיתי שוב ושוב עד שהתייאשתי, והפחית נשארה שם 'קבורה' בתוך הצינור. לך, התכוון החזון אי"ש כששאל, אם אין להם איזושהי פחית שמן זית קבורה בחנות".

"נו", אומרת האשה, "ברוך אומר ועושה!" - "מה אומר ועושה?" תמה הבעל, שהבין לאן חותרת רעייתו. "כלום נראה לך, שאפרק כעת את כל המדפים התלויים על הצינור כדי לשלוף את הפחית הקבורה בתחתיתו?".

"יתרה מזו", המשיך הבעל ואמר לאשתו, "אם הייתי יודע בוודאות, שפחית שמן הזית נמצאת שם בשלמות, על אף שזו טרחה גדולה מאוד, הייתי עושה זאת למען הצדיק. אבל לדעתי, רוב הסיכויים, שבמשך השנים הפחית כבר החלידה, נוצרו בה חורים, ואין שום שמן זית בתוכה!".

### כדאי החזו"א לטרוח עבורו

"ולי נראה", אומרת האשה, "שכדאי הוא החזון אי"ש לטרוח עבורו את כל הטרחה הגדולה אפילו מספק ספיקא!". שומע הבעל את דברי רעייתו, אולם הוא לא מסכים לדבר.

"לא צריך אותך. אני אסתדר לבד!", אומרת האשה ומתחילה לבד להוריד סחורה מהמדפים. מאחר שראה שאין ברירה, וכי אשתו מתעקשת על כך, הצטרף אליה.

הם הורידו את כל המוצרים מהמדפים ושמנו אותם בצד. לאחר מכן ניתקו את המדפים מהצינור. עבודה זו עלתה להם בדמים והם עבדו על זה זמן רב, אבל הם הצליחו בסופו של דבר.

הבעל הפך את הצינור ו... לא להאמין! פחית שמן זך החליקה החוצה בקלילות, כחדשה ממש! הפחית לא העלתה חלודה! פלאי פלאות!

מה ניתן ללמוד מספור זה? שנים רבות קודם לכן ידע הקב"ה, שיגיע זמן שבכל ארץ ישראל לא יהיה פח שמן אחד של שמן זית, וכיוון שכך, הכין עבור הצדיק פחית שמן זית להדלקת נרות החנוכה. פחית השמן הזו החליקה פנימה, ואף אחד לא יכול להגיע אליה. היא הייתה מוכנה ומזומנה עבור הצדיק.

וכשם שעשית לאבותינו ניסים בימים ההם כן תעשה עמנו נפלאות בזמן הזה, אכ"ר.